SODBA SODIŠČA (prvi senat)

z dne 21. julija 2005*

V zadevi C-30/04,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Tribunale di Bolzano (Italija) z odločbo z dne 9. januarja 2004, ki je prispela na Sodišče 28. januarja 2004, v postopku

**Ursel Koschitzki**

proti

**Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (INPS),**

SODIŠČE (prvi senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik četrtega senata v vlogi predsednika prvega senata, N. Colneric (poročevalka), sodnica, K. Schiemann, E. Juhász in M. Ilešič, sodniki,

* Jezik postopka: italijanščina.

generalni pravobranilec: F. G. Jacobs,
sodna tajnica: L. Hewlett, glavna administratorka,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 17. marca 2005,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za Ursel Koschitzki M. Rossi, R. Ciancaglini in K. de Guelmi Cuccurullo, odvetniki,

— za Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) A. Todaro, A. Riccio in N. Valente, odvetniki,

— za Komisijo Evropskih skupnosti L. Pignataro in D. Martin, zastopnika,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 4. maja 2005

izreka naslednjo

**Sodbo**

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 46(2)(b) Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za

zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, spremenjene in posodobljene z Uredbo Sveta (EGS) št. 2001/83 z dne 2. junija 1983 (UL L 230, str. 6), kot je bila spremenjena z Uredbo Sveta (ES) št. 3096/95 z dne 22. decembra 1995 (UL L 335, str. 10, v nadaljevanju: Uredba št. 1408/71).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med U. Koschitzki in Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (nacionalni urad za socialno varnost, v nadaljevanju: INPS) zaradi izračuna sorazmerne starostne pokojnine U. Koschitzki.

## Pravni okvir

*Skupnostna ureditev*

3 Člen 1 Uredbe št. 1408/71 določa:

„V tej uredbi:

[...]

(t) ‚dajatve' in ‚pokojnine' pomenijo vse dajatve in pokojnine, vključno z vsemi njihovimi elementi, ki se izplačujejo iz javnih sredstev, z uskladitvami in dopolnilnimi dodatki v skladu z določbami Naslova III, pa tudi pavšalne dajatve, ki se lahko izplačajo namesto pokojnin, in izplačila, ki pomenijo povračila prispevkov".

4 Člen 46, od (1) do (3), Uredbe št. 1408/71 z naslovom „Dodelitev dajatev" določa:

„1. Kadar so pogoji, ki jih zahteva zakonodaja države članice za upravičenost do dajatev, izpolnjeni brez uporabe določb člena 45 in člena 40(3), se uporabljajo naslednja pravila:

a) pristojni nosilec izračuna znesek dajatve, ki bi bila zahtevana:

i) po eni strani na podlagi samih določb zakonodaje, ki jo uvaja;

ii) po drugi strani z uporabo odstavka 2;

[...]

2. Kadar so pogoji, ki jih zahteva zakonodaja države članice za upravičenost do dajatev, izpolnjeni šele z uporabo člena 45 in/ali člena 40(3), se uporabljajo naslednja pravila:

a) pristojni nosilec izračuna teoretični znesek dajatve, ki bi jo oseba lahko zahtevala, kakor da bi bile vse zavarovalne dobe in/ali dobe prebivanja, dopolnjene po zakonodaji držav članic, ki so za osebo veljale, dopolnjene v tej državi in po zakonodaji, ki jo uporablja na dan dodelitve dajatve. Če po tej zakonodaji znesek dajatve ni odvisen od trajanja dopolnjenih dob, se ta znesek obravnava kot teoretični znesek iz tega odstavka;

b) pristojni nosilec nato določi dejanski znesek dajatve na podlagi teoretičnega zneska iz prejšnjega pododstavka v sorazmerju med trajanjem zavarovalnih dob ali dob prebivanja, dopolnjenih pred nastopom zavarovalnega primera po zakonodaji, ki jo uporablja, in med skupnim trajanjem zavarovalnih dob ali dob prebivanja, dopolnjenih po zakonodajah vseh zadevnih držav članic pred nastopom zavarovalnega primera.

3. Oseba je upravičena do najvišjega zneska, ki ga v skladu z odstavkoma 1 in 2 izračuna pristojni nosilec vsake države članice, ne da bi, v tem primeru, posegal v hkratno uporabo klavzul o zmanjšanju, mirovanju in odvzemu, ki so predvidene z zakonodajo na podlagi katere je ta dajatev zahtevana.

V tem primeru primerjava, ki jo je treba izvesti, vpliva na zneske, ki so določeni po uporabi navedenih klavzul."

5 Člen 46(a) te uredbe, naslovljen „Splošne določbe o klavzulah o zmanjšanju, mirovanju in odvzemu dajatev za invalidnost, starost in preživele družinske člane na podlagi zakonodaj držav članic" v odstavku 3 določa:

„Za uporabo klavzul o zmanjšanju, mirovanju in odvzemu, ki so predvidene z zakonodajo države članice v primeru kumulacije dajatev za invalidnost, starost in preživele družinske člane z dajatvijo enake vrste ali dajatvijo druge vrste ali drugimi prihodki, se uporabijo naslednja pravila:

a) dajatve, prejete na podlagi zakonodaje države članice, ali drugi prihodki, prejeti v drugi državi članici, se upoštevajo le, če zakonodaja prve države članice upošteva v tujini pridobljene dajatve ali prihodke;

b) upoštevajo se zneski dajatev, ki jih izplača druga država članica pred odbitkom davka, socialnih prispevkov in drugih individualnih odbitkov;

c) znesek dajatev, ki so pridobljene na podlagi zakonodaje druge države članice, ki se izplačajo na osnovi prostovoljnega zavarovanja ali dodatnega prostovoljnega zavarovanja, se ne upošteva;

d) kadar se klavzule o zmanjšanju, mirovanju in odvzemu uporabljajo na podlagi zakonodaje le ene države članice zato, ker je oseba upravičena do dajatve enake ali druge vrste, ki se zahtevajo na podlagi zakonodaj drugih držav članic ali

drugih prihodkov, ki jih je dobila na ozemlju drugih držav članic, je dajatev, ki se zahteva na podlagi zakonodaje prve države članice, mogoče zmanjšati le v višini zneska dajatev, ki se zahtevajo na podlagi zakonodaje ali prihodkov, prejetih na ozemlju drugih držav članic."

6 Člen 46(c) Uredbe št. 1408/71, naslovljen „Posebne določbe, ki se uporabljajo v primeru kumulacije dajatve ali več dajatev iz člena 46(1)(a) z eno ali več dajatvami druge vrste ali z drugimi prihodki, kadar gre za dve ali več držav članic", v svojem odstavku 2 določa:

„Kadar gre za dajatev, ki je izračunana na podlagi člena 46(2), se dajatev ali dajatve druge vrste iz drugih držav članic ali drugi prihodki in vsi elementi, ki so predvideni z zakonodajo države članice za uporabo klavzul o zmanjšanju, mirovanju in odvzemu, upoštevajo glede na razmerje med zavarovalnimi dobami in/ali dobo prebivanja iz člena 46(2)(b) in pridržijo za izračun navedene dajatve."

*Nacionalna ureditev*

7 Dodatek, ki je namenjen doseganju minimalne pokojnine, je dajatev, ki ga je Italijanska republika po posredniku INPS izplačala predvsem naslovnikom invalidske in starostne pokojnine ali preživelim za dopolnitev same pokojnine, če je bil njen znesek, ki izhaja iz izračuna izplačanih prispevkov, manjši od „osnove za življenjski minimum." Znesek minimalne pokojnine, ki je letno določen in za katerega veljajo določeni pogoji za prihodke, se v celoti izplačuje iz splošnih prihodkov od davkov.

8 Člen 6 Decreto legge št. 463 z dne 12. septembra 1983 z nujnimi ukrepi na področju socialne varnosti in o vodenju javnih izdatkov, določbami za različna področja javne uprave in podaljšanje določenih rokov (GURI št. 250 z dne 12. septembra 1983, v nadaljevanju: uredba-zakon 463/83), po spremembi Zakon št. F638 z dne 11. novembra 1983 (GURI št. 310 z dne 11. novembra 1983, v nadaljevanju: zakon št. 638/83) je pogojeval pravico do dodatka splošni zahtevi, da upravičenec nima prihodkov, ki so višji od določenega praga, niti prihodkov, ki kumulirani s prihodki njegovega zakonca presegajo višji prag, z določenimi izjemami, ki jih določa zakon.

9 Člen 4 zakonske uredbe št. 503 z dne 30. decembra 1992 (redna priloga h GURI št. 305 z dne 30. decembra 1992, v nadaljevanju: zakonska uredba št. 503/92), ki je spremenil člen 6 zakona št. 638/83, je določil novo mejo prihodkov za pridobitev takega dodatka. Izračun višine dohodkov vključuje prihodke zakonca, s katerim živi in od njega ni zakonito ločen.

10 Člen 1(16) zakona št. 335 z dne 8. avgusta 1995 o reformi sistema obvezne in dodatne pokojnine (redna priloga h GURI št. 190 z dne 16. avgusta 1995, v nadaljevanju: zakon št. 335/95) določa splošno načelo, na podlagi katerega se „določbe o dodatku, ki je namenjen doseganju minimalnega zneska, ne uporabljajo za pokojnine, ki se plačujejo izključno iz sistema prispevkov."

11 Člen 3(15) zakona št. 335/95 določa:

„Z dnem, ko stopi v veljavo ta zakon, mesečni znesek pokojnin, za katerega so ali so bile pravice pridobljene na podlagi kumulacije zavarovalnih dob in prispevkov, ki so predvideni s sporazumi ali mednarodnimi konvencijami na področju socialne

varnosti, za leto plačevanja prispevkov ne more biti nižji od štiridesetine minimalne pokojnine, ki je v veljavi na dan, ko stopi v veljavo ta zakon, ali na dan prejema pokojnine, če je ta poznejši od navedenega datuma. Ko leto ni zaključeno, navedeni znesek ne sme biti nižji od 6000 lir na mesec."

## Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

12 U. Koschitzki je upravičenka do italijanske starostne pokojnine od meseca oktobra 1996. V Italiji je zbrala 262 tednov prispevkov, v Nemčiji 533 tednov, skupaj 795 tednov prispevkov.

13 U. Koschitzki je imela oktobra 1996 družinske prihodke, ki so presegali mejo, ki je navedena v členu 4 zakonske uredbe št. 503/92. Leta 1996 so družinski prihodki, ki sta jih sestavljala njen prihodek in prihodek zakonca, s katerim živi, dosegli 39.769.000 ITL, kar je 20.538,97 EUR. Istega leta je bila meja, ki je navedena v členu 6 zakona št. 638/83, kot je bil spremenjen s členom 4 zakonske uredbe št. 503/92, določena na 660.300 ITL, kar je 341,01 EUR na mesec.

14 U. Koschitzki in INPS si nasprotujeta pri vprašanju, ali je treba za določitev teoretičnega zneska pokojnine, ki je osnova za izračun sorazmerne pokojnine, upoštevati dodatek, ki je osnova za izračun italijanske minimalne pokojnine.

15 S sklicevanjem na sodbo z dne 24. septembra 1998 v zadevi Stinco in Panfilo (C-132/96, Recueil, str. I 5225) U. Koschitzki meni, da je treba na to vprašanje odgovoriti pritrdilno. U. Koschitzki zatrjuje, da je italijansko sorazmerno pokojnino,

do katere je postala upravičena 1. oktobra 1996, treba izračunati tako: minimalna pokojnina 1996 (660.300 ITL = 341,01 EUR) x količnik sorazmernega zmanjšanja iz člena 46(2)(b) Uredbe št. 1408/71 (262 tednov: 795 tednov = 0,32956) = 217.600 ITL (112,38 EUR).

16 INPS meni, da se v tem primeru za določitev teoretičnega zneska ne upošteva zadevni dodatek. Ta znesek je 36.540 ITL (18,87 EUR), kar ustreza italijanski sorazmerni pokojnini 12.042 ITL (6,21 EUR) na mesec.

17 INPS je na koncu odločil, da izplača pokojnino v znesku 83.000 ITL, to je 42,86 EUR na mesec.

18 Tribunale di Bolzano v predložitveni odločbi trdi, da se zdi, da besedilo zgoraj navedene sodbe Stinco in Panfilo upravičuje način izračuna U. Koschitzki. Vendar se mu zdi, da ta sodba ni natančno določila, ali je treba naveden dodatek, ki pomeni osnovo za izračun italijanske sorazmerne pokojnine, vedno upoštevati, tudi če družinski prihodek presega mejo, ki jo navaja italijanski zakon.

19 V zadevi v glavni stvari bi bil družinski prihodek, to je prihodek U. Koschitzki in njenega zakonca, s katerim živi, nesporno presegel dovoljeno mejo prihodkov. Po italijanski zakonodaji naj U. Koschitzki ne bi bila upravičena do dodatka, ki je namenjen za doseganje italijanske minimalne pokojnine.

20 Sodnik predložitvenega sodišča navaja, da bi po trditvah INPS način izračuna, ki ga je predlagala tožeča stranka, pripeljal do nepravičnega rezultata glede enakega obravnavanja italijanskih in „mednarodnih" upokojencev. Če bi Sodišče pritrdilo INPS, bi bilo treba na koncu izreka zgoraj navedene sodbe Stinco in Panfilo natančno določiti: „če meje dohodkov in drugi pogoji, ki jih določa, niso prekoračeni".

21 Tribunale di Bolzano je v teh okoliščinah prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je v smislu člena 42 [...] ES [...], ki na področju socialne varnosti nalaga sprejetje potrebnih ukrepov za uvedbo prostega pretoka delavcev, treba člen 46(2)(b) Uredbe 1408/71 razlagati tako, da mora biti osnova za izračun italijanske sorazmerne pokojnine vedno sestavljena iz dopolnjene fiktivne pokojnine, ki je namenjena doseganju minimuma, čeprav so meje dohodkov, ki jih določa italijanski zakon za dodatek, ki je namenjen doseganju minimalne pokojnine (člen 6 zakona št. 638/83, spremenjen s členom 4 zakonske uredbe št. 503/92), prekoračene, ali tako, da mora biti ta osnova sestavljena iz preproste fiktivne pokojnine (teoretični znesek, ki ni dopolnjen), če upokojenec presega mejo dohodka, ki jo določa italijanski zakon za pridobitev zgoraj navedenega dodatka?"

## Vprašanje za predhodno odločanje

22 Člen 46(2)(b) Uredbe št. 1408/71, na katerega se nanaša vprašanje, napotuje na teoretični znesek iz tega odstavka 2(a). Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba, če so meje dohodkov, ki jih določa nacionalna zakonodaja za dodatek,

prekoračene, za določitev teoretičnega zneska za pokojnine, ki je osnova za izračun sorazmerne pokojnine na podlagi člena 46(2)(a) Uredbe št. 1408/71, upoštevati dodatek, ki je namenjen doseganju minimalne pokojnine, ki jo določa nacionalna zakonodaja.

23 Da bi se odgovorilo na to vprašanje, je treba opozoriti, da je Sodišče v točki 22 zgoraj navedene sodbe Stinco in Panfilo ugotovilo, da je treba člen 46(2)(a) Uredbe št. 1408/71 razlagati tako, da pristojnega nosilca zavezuje, da pri določanju teoretičnega zneska pokojnine, ki je osnova za izračun sorazmerne pokojnine, upošteva dodatek, ki je namenjen doseganju minimalne pokojnine, ki je predvidena z nacionalno zakonodajo.

24 V zadevi, v kateri je bila izrečena ta sodba, je INPS Stincu in Panfilu na podlagi člena 46(2) Uredbe št. 1408/71 odobril sorazmerni pokojnini, ki sta izračunani na osnovi fiktivnih pokojnin, ki bi jih morali tožeči stranki prejemati, če bi delali v Italiji celotno delovno dobo. Znesek teh fiktivnih pokojnin je bil v taki višini, da bi bil osebam ob domnevi, da bi bile dejansko upravičene do nacionalne pokojnine v tem znesku, dodatek, ki ga predvideva italijanski zakon, odobren za dosego minimalne pokojnine (glej točko 8 zgoraj navedene sodbe Stinco in Panfilo).

25 V tem primeru zavarovanec v položaju U. Koschitzki, ki je vso poklicno dejavnost opravila v zadevni državi članici, zaradi prekoračitve meje dohodkov, ki je določena z nacionalno zakonodajo za dodatek, ki je namenjen doseganju minimalne pokojnine, ne bi mogel zahtevati tega dodatka.

26 Da bi se določilo, ali se mora v takih okoliščinah zadevni dodatek upoštevati za izračun teoretičnega zneska iz člena 46(2)(a) Uredbe št. 1408/71, je treba to določbo razlagati v smislu njenega besedila in njenega cilja.

27 Iz izrecnih določb člena 46(2)(a) Uredbe št. 1408/71 izhaja, da mora biti teoretični znesek izračunan, kot da bi zavarovanec vso poklicno dejavnost opravil izključno v zadevni državi članici (sodba z dne 26. junija 1980 v zadevi Menzies, 793/79, Recueil, str. 2085, točka 10).

28 Glede ciljev tega člena je Sodišče že ugotovilo, da je cilj izračuna, ki ga je treba opraviti v skladu s to določbo, zagotoviti delavcu maksimalen teoretični znesek, ki bi ga lahko zahteval, če bi bile vse zavarovalne dobe dopolnjene v zadevni državi članici (zgoraj navedena sodba Menzies, točka 11).

29 Iz tega izhaja, da če zakonodaja zadevne države članice določa, da je pravica do dodatka podrejena splošni zahtevi, da dohodki upravičenca niso višji od določenega praga niti dohodki, kumulirani s tistimi od zakonca, s katerim živi, ne presegajo višjega prag, se mora ta določba prav tako upoštevati za izračun teoretičnega zneska iz člena 46(2)(a) Uredbe št. 1408/71.

30 U. Koschitzki zatrjuje, da kljub temu obstaja še druga rešitev. Glede tega trdi, da je treba po eni strani upoštevati definicijo besede „dajatev" iz člena 1(t) Uredbe 1408/71, ki določa, da „izraza ‚dajatve' in ‚pokojnine' pomenita vse dajatve in pokojnine, vključno z vsemi njihovimi elementi, ki se izplačujejo iz javnih

sredstev [...]". Ker gre za element osnovne dajatve, dodatek, namenjen doseganju minimalne pokojnine, ne more biti izključen iz določitve teoretične pokojnine.

31 Da bi se določil teoretični znesek pokojnine, sama kvalifikacija navedenega dodatka, kot je „dajatev" v smislu člena 1(t) Uredbe št. 1408/71, nikakor ne odloča o tem, kako se mora dodatek upoštevati. Obveznost upoštevanja tega dodatka ne zajema obveznosti, da se mu pripiše drugačno vsebino, kot jo ima po nacionalni zakonodaji.

32 Iz tega izhaja, da označba „dajatev" za dodatek, ki je namenjen doseganju minimalne italijanske pokojnine, ne določa obvezne vključitve dodatka, ki ga, če izhaja samo iz nacionalne zakonodaje, upokojenec ne more zahtevati za določitev teoretičnega zneska iz člena 46(2)(a) Uredbe št. 1408/71.

33 Po drugi strani U. Koschitzki navaja določene trditve, ki so utemeljene na razlagi členov 46(3), 46(a) in 46(c) Uredbe št. 1408/71. Najprej zatrjuje, da je treba določitev najvišje meje dohodka po italijanski zakonodaji upoštevati kot klavzulo o zmanjšanju v smislu členov 46(a) in 46(c) te uredbe. Drugič, meni, da je treba v skladu s členom 46(3) te uredbe izračun njene pravice do pokojnine na podlagi odstavka 2 istega člena opraviti v prvi fazi brez upoštevanja določb nacionalne zakonodaje o zmanjšanju. Uporaba klavzul o zmanjšanju nastopi le v drugi fazi izračuna, ko se nadaljuje primerjava med zneskom dajatve, ki se zahteva na podlagi same nacionalne zakonodaje z uporabo njenih protikumulacijskih pravil, in med zneskom dajatve, ki se zahteva na podlagi prava Skupnosti z uporabo njegovih protikumulacijskih pravil. Glede tega navaja sodbo z dne 11. junija 1992 v združenih zadevah Di Crescenzo in Casagrande (C-90/91 in C-91/91, Recueil, str. I-3851, točka 27).

34 Ti preudarki temeljijo na zmotni obravnavi Uredbe št. 1408/71.

35 Po ustaljeni sodni praksi je treba na nacionalno pravilo gledati kot na klavzulo o zmanjšanju v smislu Uredbe št. 1408/71, če izračun, ki ga uvaja, pomeni zmanjšanje zneska pokojnine, ki bi jo oseba lahko zahtevala, ker je upravičena do dajatve v drugi državi članici (glej zlasti sodbi z dne 22. oktobra 1998 v zadevi Conti, C-143/97, Recueil, str. I-6365, točka 25, in z dne 7. marca 2002 v zadevi Insalaca, C-107/00, Recueil, str. I-2403, točka 16).

36 Nacionalno pravilo, kot je to v postopku v glavni stvari, pa ne pomeni klavzule o zmanjšanju v smislu členov 46(3), 46(a) in 46(c) Uredbe št. 1408/71.

37 Zgoraj navedena sodba Di Crescenzo in Casagrande se nanaša na okoliščine, ki zadevajo klavzulo o zmanjšanju dajatev v smislu Uredbe št. 1408/71. Ta sodba zato ne potrjuje trditev, ki jih navaja tožeča stranka.

38 Iz vsega navedenega izhaja, da je treba na predloženo vprašanje odgovoriti tako, da je treba člen 46(2)(a) Uredbe št. 1408/71 razlagati tako, da pri določitvi teoretičnega zneska pokojnine, ki je osnova za izračun sorazmerne pokojnine, pristojni nosilec ni zavezan upoštevati dodatka, ki je namenjen doseganju minimalne pokojnine, ki jo določa nacionalna zakonodaja, kadar zaradi prekoračenja meje dohodka, ki jo določa nacionalna zakonodaja za navedeni dodatek, zavarovanec, ki je vso poklicno dejavnost opravil v zadevni državi članici, ne more zahtevati takega dodatka.

## Stroški

39 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (prvi senat) razsodilo:

**Člen 46(2)(a) Uredbe Sveta (EGS) št. 1408/71 z dne 14. junija 1971 o uporabi sistemov socialne varnosti za zaposlene osebe in njihove družinske člane, ki se gibljejo v Skupnosti, spremenjena in posodobljena z Uredbo Sveta (EGS) št. 2001/83 z dne 2. junija 1983, kot je bila spremenjena z Uredbo Sveta (ES) št. 3096/95 z dne 22. decembra 1995, je treba razlagati tako, da pri določitvi teoretičnega zneska pokojnine, ki je osnova za izračun sorazmerne pokojnine, pristojni nosilec ni zavezan upoštevati dodatka, ki je namenjen doseganju minimalne pokojnine, ki jo določa nacionalna zakonodaja, kadar zaradi prekoračenja meje dohodka, ki jo določa nacionalna zakonodaja za navedeni dodatek, zavarovanec, ki je vso poklicno dejavnost opravil v zadevni državi članici, ne more zahtevati takega dodatka.**

Podpisi